

вання являє собою складну інформаційно-комунікативну систему, в якій за допомогою інформаційного обміну здійснюється вплив на правосвідомість і правову поведінку суб'єктів юридично значимих відносин.

Бібліографічні посилання

1. Куракін О.М. Механізм правового регулювання у сучасному вимірі: теоретико-правова модель [текст] Монографія / О.М. Куракін. – Харків: Національний університет внутрішніх справ, 2016. – 460 с.

2. Азизов Р.Ф. Правовое регулирование: информационный аспект. Автореф. ...к. ю. н. СПб., 2007. – 21 с.

Кучук Андрій Миколайович,
професор кафедри теорії
та історії держави і права,
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, доцент

НЕУНІВЕРСАЛЬНІСТЬ ЗМІСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ: ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

На сьогодні, говорячи про європейські цінності, не можна не згадати права людини, ступінь реалізованості яких, як вважається, відображає стан розвитку суспільства, рівень демократії. Саме порушення прав людини належить у межах західної цивілізації до однієї з ключових проблем. Зважаючи на обрання Україною європейського напрямку розвитку, прагнення до запровадження європейських стандартів, імплементації європейських цінностей, для вітчизняної юридичної науки питання прав людини теж на сьогодні є ключовим.

Навіть важко назвати кількість дисертацій, що були захищені за окресленою тематикою протягом останніх років. Водночас загальною вадою таких робіт є, на нашу думку, невисвітлення в достатній мірі діалектики проблематики універсальності прав людини, точніше екзальтація універсальністю та недостатнє акцентування на неуніверсальності змісту, що, зважаючи на події у світі останніх кількох років, є особливо актуальним та потребує комплексного дослідження. Згадаємо для прикладу ідею так званого «руського мира» і наслідки для України, пов'язані з її реалізацією. Це передусім окупація частини території України – Автономної Республіки Крим [1], використання всупереч нормам міжнародного права російських збройних сил на території Донбасу для створення ЛНР і ДНР – підконтрольних Російській Федерації квазіутворень, що обґрунтовується останньою нібито існуючою необхідністю захисту прав російськомовних осіб; російська військова операція у Сирії, виправданням якої ніби то є боротьба з тероризмом на дальніх рубежах і забезпечення безпеки частини суспільства. Нагадаємо, що, посилаючись на необ-

хідність «відновлення порядку та створення умов для мирної творчої праці» і «для захисту радянського цивільного населення в Угорщині», СРСР у 1956 році ввів війська в Угорщину (Будапешт).

Слід згадати слова Маргарет Тетчер: «Можна просто читати текст Хартії фундаментальних прав ЄС і щиро захоплюватися кожною її статтею. Однак досвід підказує, що за загальними фразами криються певні мета і філософія. Мета полягає в підпорядкуванні суверенних держав, демократичних процедур прийняття рішення і національного законодавства міжнародним інститутам і групам тиску. А у філософії, яка прикривається парасолькою «прав людини», явно вгадуються традиційні ліві погляди, пристосовані до нових умов» [2, с. 311].

Таким чином, проблема універсальності і регіональності прав людини є доволі актуальною і потребує розв'язання. До того ж актуальність посилюється фактичною відсутністю у вітчизняній юридичній науці таких досліджень. Як виняток можна назвати статтю «Універсальність прав людини», в якій автор вказує: «Парадоксальним є те, що в міру зростання інерції глобалізації посилюється й увага до індивідуальної, комунальної, національної і регіональної ідентичності. Саме це посилює увагу до культурної різноманітності. В основі суперечливих відносин між економічною і культурною глобалізацією лежить складна проблема «одвічних зв'язків», під якими розуміють істотні особливості, що є особливостями буття людини як унікальної особистості» [3, с. 114].

У зарубіжних державах такі дослідження проводяться. Згадаємо, зокрема, такі праці: «Non-Universality of Law» (неуніверсальність права), «Human Rights: Universality and Diversity» (права людини: універсальність і різноманіття), «Philosophische Argumente für und wider die Universalität der Menschenrechte» (філософські аргументи «за» і «проти» універсальності прав людини).

До цього слід додати, що інтенсивний розвиток науки і техніки наприкінці ХХ століття, передусім у межах західної цивілізації, був одним із факторів інтеграційних та глобалізаційних процесів, які на сьогодні вийшли за межі окремих регіонів і навіть континентів. Означене стало фактором розвитку кількох тенденцій: перша – пізнання інших культур, друга – певна конфронтація різних цивілізацій. Глобалізація, що супроводжується процесом глокалізації. Питання Сходу і Заходу черговий раз набуло актуальності.

Так, наприклад, Мартті Коскенніемі зазначає, посилаючись на історика Ентоні Пагдена, про подвійний стандарт для більшості європейських держав: необхідність зректися свого імперського минулого і у той же час непохитно додержуватися думки, що не існує альтернативи європейській ліберальній демократичній державі. М. Коскенніемі висловлює припущення про те, що політика прав людини виступає новою формою колоніалізму – неоколоніалізмом. При цьому автор відзначає той факт, що міжнародне право є переважно європейським і навіть близько не стоїть на шляху до того, щоб бути ви-

знаним чимось універсальним [4, с. 115].

Отже, вітчизняна правнича наука має зосередити свою увагу на питання сутності прав людини, що має стати додатковим фактором реалізації прав зі сторони держави, яка взяла на себе цей обов'язок.

Бібліографічні посилання:

1. Про Звернення Верховної Ради України до Організації Об'єднаних Націй, Європейського Парламенту, Парламентської Асамблеї Ради Європи, Парламентської Асамблеї НАТО, Парламентської Асамблеї ОБСЄ, Парламентської Асамблеї ГУАМ, національних парламентів держав світу про визнання Російської Федерації державою-агресором. Постанова Верховної Ради України від 27 січня 2015 року //Офіційний вісник України. – 2015. – №9. – Ст. 232.

2. Тэтчер М. Искусство управления государством. Стратегия для меняющегося мира / Пер. с англ. В. Ионова. – М.: Альпина Паблшер, 2003. – 504 с.

3. Максимов С. Універсальність прав людини / С. Максимов // Філософія права і загальна теорія права. – 2013. – №1. – С. 110-117.

4. Koskenniemi, Martti. International Law in Europe: Between Tradition and Renewal. The European Journal of International Law Vol. 16 no.1, 2005. pp. 113–124.

Леоненко Тетяна Євгенівна,
завідувач кафедри кримінального,
цивільного та міжнародного права
юридичного факультету
Запорізького національного
технічного університету,
доктор юридичних наук, професор

**ДО ПИТАННЯ ПРО РЕЛІГІЙНИЙ ТЕРОРИЗМ
ТА РЕЛІГІЙНИЙ ЕКСТРЕМІЗМ ЯК СУСПІЛЬНО
НЕБЕЗПЕЧНІ ФОРМИ ГРУПОВОЇ ДЕВІАЦІЇ**

Наприкінці ХХ – початку ХХІ ст. світ зіткнувся із зростанням екстремізму й тероризму, опинившись абсолютно не підготовленим ні до практичної боротьби з цими соціальними феноменами, ні до їх теоретичного осмислення.

На сьогодні в політико-правовій практиці побутують такі значення: екстремізм визначається як прихильність граничних поглядів і методів (переважно в політиці) [1, с. 787], терор як “політика залякування, придушення політичних супротивників насильницькими заходами” [2, с. 492]. У науковій літературі прийнято виділення форм екстремізму й тероризму. Найчастіше дослідники говорять про три основні форми прояву екстремізму: політичний, національний і релігійний, що збігається з таким поділом і щодо тероризму. У багатонаціональних і багатоконфесійних державах, до яких належить Україна, особливо небезпечними є останні два його різновиди.

Релігійна екстремістська діяльність і та релігійна терористична діяль-